

Voortgangsrapportage

SBB Actieplan stages en leerbanen

1e rapportage
Zoetermeer, 30 september 2020

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Feiten en cijfers	5
3.	Activiteiten SBB voor actieplan	10
4.	Inzet mbo-infrastructuur voor om- en bijscholing	15
5.	Routekaart 2020-2021	17

1. Inleiding

De coronacrisis raakt de economie hard. Maatregelen om het virus onder controle te krijgen hebben grote impact op de Nederlandse economie en de arbeidsmarkt. Ook op de beschikbaarheid van stages en leerbanen, een essentieel onderdeel van iedere mbo-opleiding.

Stages en leerbanen, ofwel leren in de praktijk, is de basis van het middelbaar beroepsonderwijs. Mbo-studenten doen ervaring op in de praktijk van het beroep en leerbedrijven begeleiden met mbo-studenten hun vakmensen van de toekomst. Hetzelfde geldt voor vmbo-leerlingen in een leerwerktraject en leerlingen van het praktijkonderwijs en vso die gebruikmaken van leerwerktrajecten en stages bij erkende leerbedrijven.

Juist de combinatie van leren en werken via praktijkleren in het mbo geeft jongeren, en steeds vaker ook volwassenen, een waardevolle praktijkervaring met kans op een baan. Daarnaast behalen zij een diploma, certificaat of praktijkverklaring met meerwaarde op de arbeidsmarkt. Alle reden om in actie te komen en te blijven!

Actieplan stages en leerbanen

In april van dit jaar zagen wij in onze cijfers dat veel minder studenten met hun beroepspraktijkvorming zijn gestart dan in 2019. Zonder stage of leerbaan kunnen studenten hun studie niet afronden. Studievertraging en uitval uit de opleiding kunnen het gevolg zijn. En dat met een grote kans op jeugdwerkloosheid, terwijl in veel sectoren van onze economie bedrijven juist zitten te springen om goedopgeleide mensen.

Tekorten dreigden en SBB trok daarover fors aan de bel. In april presenteerden we een actieplan om samen met de mbo-instellingen en het bedrijfsleven een impuls te geven aan voldoende stages en leerbanen. Voor jongeren én voor werkenden en werkzoekenden, die met om- en bijscholen via breed praktijkleren in het mbo een kwalificatie of startkwalificatie willen behalen, met uitzicht op een duurzame baan.

Het actieplan bevat een aantal elementen die met elkaar en in goede samenwerking met beroepsonderwijs en bedrijfsleven in ieder geval de negatieve trend van april heeft gekeerd. De kunst wordt nu om deze positieve trend vast te houden en te versterken. Met de extra middelen die het kabinet voor dit doel ter beschikking stelde willen we niet alleen de korte klap faciliteren, maar ook een duurzame infrastructuur met elkaar creëren om praktijkleren voor iedereen mogelijk te maken.

Dit is een opdracht die geen enkele partij alleen kan volbrengen. Alleen wanneer we hier samen onze schouders onder zetten en ieder vanuit eigen kennis en expertise verantwoordelijkheid neemt, kunnen we de positieve trend vasthouden en versterken.

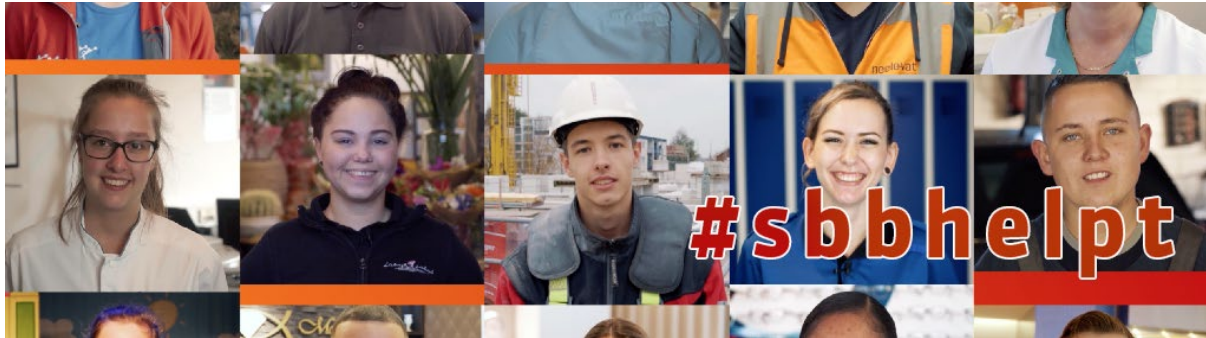
SBB zit dicht op de regionale ontwikkelingen en heeft een zeer verfijnd netwerk in Nederland, waarin op sectoraal, regionaal en lokaal niveau partijen bij elkaar kunnen worden gebracht. Wij hebben actief bedrijven benaderd of zij leerbedrijf wilden worden en gezorgd voor de erkenning als leerbedrijf. De onderwijsinstellingen hadden veel aan de feiten en cijfers over de arbeidsmarkt en stageplekken die SBB verzamelt, bijhoudt en duidt. Met die kennis konden gezamenlijk gerichte acties worden ondernomen, waar mogelijk en noodzakelijk.

SBB heeft een gerichte externe communicatiestrategie uitgestippeld, waar de campagne SBB Helpt onderdeel van uitmaakte. Het doel van de communicatie was het tekort aan stages en leerbanen op de

beroepsonderwijs bedrijfsleven

landelijke agenda te zetten als uitdaging voor de hele samenleving, en regionaal te zoeken naar passende oplossingen. Daarnaast brachten we met de campagne het aanbod van stages en leerbanen bij leerbedrijven onder de aandacht van studenten en scholen.

Met het actieplan voor stages en leerbanen en de ondersteunende campagne SBB Helpt, die aansluiten op landelijke en regionale initiatieven, gaf – en geeft – SBB invulling aan de oproep van de ministeries van OCW en SZW om het talent in goede banen te leiden.

Uitdagende omstandigheden

De crisis door corona is ongekend diep. Het UWV voorspelt zelfs dat het aantal WW-uitkeringen in 2021 naar hetzelfde niveau stijgt als tijdens de top van de financiële crisis in 2013/2014. Zonder de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW) zou het aantal WW-uitkeringen veel sterker zijn gestegen dan nu het geval is. Begin september meldde Divosa dat het aantal bijstandsaanvragen 20% hoger ligt dan voor de coronacrisis. Onder alle leeftijdsgroepen is de instroom in de bijstand hoger dan voorheen, maar onder jongere leeftijdsgroepen is de groei het grootst.

Onder deze omstandigheden slaan onderwijs, bedrijfsleven, gemeenten, UWV, het kabinet en SBB de handen ineen voor voldoende stages en leerbanen. Landelijk, sectoraal en regionaal. Om de beschikbare plaatsen optimaal te benutten en innovatieve oplossingen te vinden voor dreigende tekorten. Met als doel voldoende stages en leerbanen voor de mbo-studenten én werkenden en werkzoekenden.

2. Feiten en cijfers

De gevolgen van de maatregelen om het coronavirus in te dammen zagen we snel terug in de cijfers. Bedrijfstakken zoals de horeca, theaters en sportscholen sloten tijdelijk de deuren en de meeste vliegtuigen bleven aan de grond. Dit had vanzelfsprekend een effect op het aantal stages en leerbanen. In dit hoofdstuk schetsen wij de effecten voor verschillende sectoren en regio's op basis van onze verzamelde gegevens.

Tekorten schooljaar 2019-2020

Vanaf 12 maart 2020 werden in heel Nederland maatregelen getroffen om het coronavirus onder controle te krijgen en de zorg niet te overbelasten. Deze maatregelen hadden grote impact op de economie en de arbeidsmarkt. Daarmee zijn ook de stages en leerbanen van mbo-studenten in opleiding hard geraakt. Stages en leerbanen werden al dan niet tijdelijk stopgezet of anders vormgegeven, door werken en begeleiden op afstand of met strenge richtlijnen op anderhalve meter afstand.

Overall in het land staken scholen en leerbedrijven de nek uit met sectorale en regionale initiatieven om samen het opleiden op peil te houden en werkloosheid te voorkomen. Van de gemeente Nijmegen die de opleiding tot handhaver naar een hoger niveau wist te tillen, tot bedden- en matrassenproducent Koninklijke Auping die de stagiairs bij het bedrijf betrokken hield. En van zorgorganisatie Coloriet die de bijbanen van mbo-studenten compenseerde tot de musea en het ROC in Twente die een slimme deal sloten. SBB verzamelde en verzamelt deze en andere verhalen op de uitgebreide actiepagina's sbbhelpt.nl.

Terugkijkend, weten we dat in de maanden april en mei van 2020 60% minder stages en leerbanen van start gingen dan in dezelfde periode in 2019. Terwijl de beroepspraktijkvorming een verplicht en wezenlijk onderdeel is van iedere mbo-opleiding. Adviseurs van SBB hebben in contact met de medewerkers van mbo-instellingen en via het meldpunt Stagetekorten in kaart gebracht dat 19.000 mbo-studenten in het schooljaar 2019-2020 een, eventueel vervangende, stage of leerbaan nodig hadden.

Opvallend waren de grote verschillen per regio en per sector, al zijn die verschillen door de coronacrisis goed te verklaren. Zo werden de grootste tekorten gemeld in orde en veiligheid, welzijn en retail. Verder bleek dat in Rijnmond, Zaanstreek/Waterland en Groot-Amsterdam veel nieuwe stages en leerbanen niet

van start gingen en studenten een alternatief zochten. In Limburg en Noord-Brabant bleef het aantal stages en leerbanen dat van start ging op hetzelfde peil als in schooljaar 2018-2019.

Goed nieuws was er eind juni in gastvrijheid. Daar gingen circa 1.000 studenten van start, tegenover 547 een jaar eerder. Naar verwachting was dat een inhaalslag na de sluiting van de horeca tijdens de coronacrisis.

Verwachte tekorten schooljaar 2020-2021

In juni 2020 startte SBB met het inventariseren van het tekort aan stages en leerbanen in het mbo voor het nieuwe schooljaar. Per 15 september bedraagt het tekort bijna 19.000 stages en leerbanen. Dat was eind augustus nog bijna 21.000 tekorten.

Per arbeidsmarktregio zien we de grootste tekorten in Groot Amsterdam (3.047 stages en 685 leerbanen), Holland Rijnland (1.864 stages en 101 leerbanen), Rijnmond (1.305 stages en 206 leerbanen) en Midden-Utrecht (1.105 stages en 22 leerbanen). De minste tekorten tonen Rivierenland (17 stages), Gorinchem (8 stages) en Helmond-De Peel (4 stages).

Per marktsegment zien we de grootste tekorten in welzijn (2.157 stages en 81 leerbanen), zorg (1.895 stages en 161 leerbanen) en office (1.194 stages en 28 leerbanen). De minste tekorten tonen gespecialiseerde aanneming (15 leerbanen), creatief vakmanschap (30 stages) en carrosserie (37 leerbanen). Voor de marktsegmenten rail en infra zijn geen tekorten gemeld. Per beroepsopleiding zien we in absolute aantallen de grootste tekorten bij luchtvaartdienstverlening, mbo-verpleegkunde en financieel-administratieve beroepen. Deze sectoren staan om verschillende redenen onder druk door corona.

Ongeveer een derde van de bol-studenten uit het marktsegment luchtvaart zoekt nog een stage. Dat blijkt als we de tekorten afzetten tegen het aantal ingeschreven studenten. We gebruiken hierbij de gegevens van schooljaar 2019-2020 omdat de cijfers voor het nieuwe schooljaar nog niet beschikbaar zijn. Bij de opleiding gezondheidstechnisch vakmanschap hebben 3 op de 10 bol-studenten nog geen plek gevonden. In de marktsegmenten orde & veiligheid en financiële diensten zoekt gemiddeld 1 op de 10 bol-studenten nog een stage. Per beroepsopleiding en per regio kunnen deze aantallen sterk variëren.

Voor leerbanen zijn de grootste tekorten zichtbaar bij communicatie, media en design (1 op de 5 bbl-studenten zoekt nog een leerbaan). In het marktsegment orde en veiligheid heeft 1 op de 7 bbl-studenten nog geen leerbaan gevonden. Daarnaast zoeken bbl-studenten nog relatief vaak een leerbaan in het marktsegment sport & bewegen (1 op de 10 bbl-studenten) en de marktsegmenten maritiem, carrosserie en transport & logistiek (alle ongeveer 1 op de 20 bbl-studenten).

Het is opvallend dat de oorzaken van de tekorten per marktsegment sterk kunnen verschillen. In 44% van de gevallen noemen de bevrageden het coronavirus als oorzaak. Maar in de zorg wordt corona juist minder dan gemiddeld als oorzaak aangewezen, en wordt de specifieke begeleiding van studenten vaker dan gemiddeld als knelpunt ervaren. Bij financieel-administratieve beroepen is het aanbod van stages en leerbanen mede afgenomen doordat veel medewerkers van bedrijven meer thuiswerken. Hierdoor is goede begeleiding op de werkvloer lastiger te organiseren.

In kunsten en entertainment is er minder tijd en ruimte om op te leiden en melden scholen een afname aan leerbedrijven. Deze sector is ook zwaar getroffen door de coronamaatregelen. Voor de entreeopleidingen wordt specifieke begeleiding in 96% van de gevallen genoemd als oorzaak van stagetekorten, terwijl dit voor alle sectoren samen geldt voor circa 20%.

Actualiteit gegevens

De adviseurs praktijkleren van SBB volgen in samenwerking met de mbo-instellingen de ontwikkelingen van de tekorten. Door acties, gericht op het werven van extra stages en leerbanen, worden tekorten opgelost. Anderzijds kunnen door omstandigheden stages en leerbanen bij leerbedrijven verdwijnen, waardoor tekorten oplopen. Het aantal (verwachte) tekorten is geen statisch gegeven, maar continu in beweging.

Zeker wanneer Nederland getroffen gaat worden door een tweede golf van het coronavirus zullen tekorten oplopen. Periodiek publiceert SBB actuele cijfers op sbbhelpt.nl over de verwachte tekorten per marktsegment en per regio.

Beschikbaarheid van stages en leerbanen

Naast het ophalen van de vraag heeft SBB actief het aanbod van beschikbare stages en leerbanen opgehaald bij bestaande en nieuwe erkende leerbedrijven. De doelgroepgerichte campagnes hebben resultaat: elke maand worden honderden nieuwe stages en leerbanen aangemeld op MijnSBB. Die stages en leerbanen verschijnen automatisch op Stagemarkt.nl en Leerbanenmarkt.nl, de websites die mbo-studenten gebruiken om een leerbedrijf te vinden. Ondanks de coronacrisis stellen leerbedrijven iedere week gemiddeld ruim 1.250 nieuwe stages en leerbanen beschikbaar. Sinds de start van het actieplan zijn al 17.500 nieuwe stages en leerbanen opgehaald.

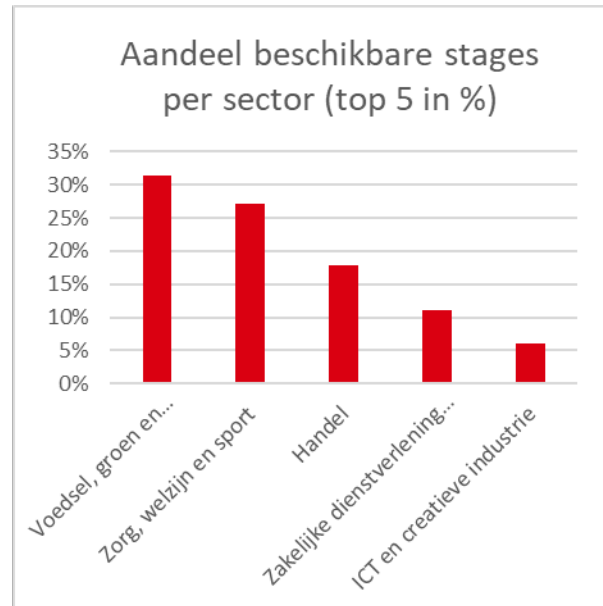
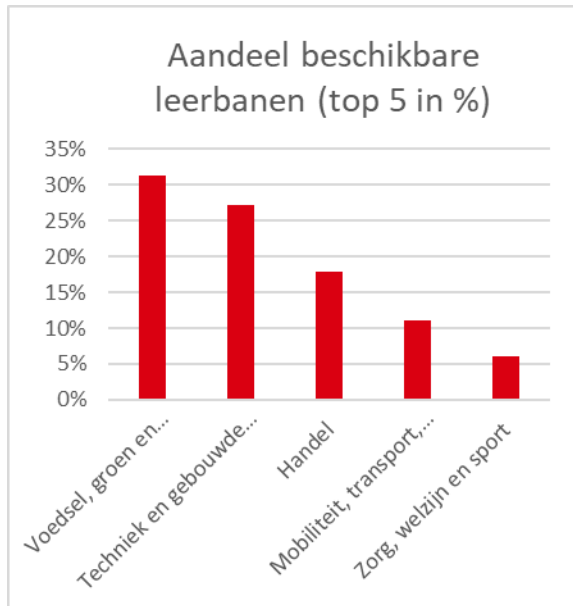
Daarnaast heeft SBB met 80.000 erkende leerbedrijven contact gehad om te checken of de stages en leerbanen nog actueel en beschikbaar waren. Al met al zijn 170.000 nieuwe en geactualiseerde stages en leerbanen beschikbaar voor het nieuwe schooljaar. Het betreft bijna 35.000 beschikbare leerbanen voor studenten in een bbl-opleiding of werkzoekenden, 136.000 mogelijkheden voor een stage voor studenten in een bol-opleiding en ruim 1.300 leerplaatsen voor vmbo-leerlingen in een leerwerktraject of leerlingen uit het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs die een maatwerktraject met een praktijkverklaring willen volgen. Leerbedrijven kunnen soms niet alle plekken gelijktijdig vullen in verband met de maximale begeleidingscapaciteit. SBB publiceert beschikbare stages en leerbanen per regio en opleiding via Stagemarkt.nl en Leerbanenmarkt.nl.

Het aantal openstaande leerbanen voor bbl-studenten is het grootst in de sectoren voedsel, groen en gastvrijheid. Van de 35.000 beschikbare leerbanen is meer dan 30% afkomstig uit deze sectoren. Bijvoorbeeld hoveniers hebben ondanks de crisis nog steeds behoefte aan instroom van nieuwe bbl-studenten. Ook de sectoren techniek en gebouwde omgeving kennen nog veel vacante leerbanen.

Voor stages kunnen studenten over het algemeen goed terecht in de sectoren voedsel en groen. Leerbedrijven hebben in veel regio's voor deze sectoren nog openstaande plekken voor bol-studenten. Per regio kan dit overigens wel sterk verschillen. Ook in de sectoren zorg, welzijn en sport melden leerbedrijven nog plekken via Stagemarkt.nl. Dat is opvallend omdat er ook meldingen van tekorten zijn. Ook hier is het

beeld dat de situatie tussen de verschillende beroepsopleidingen in de sector verschilt en dat per regio er grote verschillen zijn.

Voor buitenlandse leerbedrijven is het aanbod van stages beperkt. Voor buitenlandse stages geldt dat het coronavirus ook voor extra beperkingen zorgt om naar het buitenland te reizen of daar te verblijven.

Aan het begin van het schooljaar 2020-2021 waren ruim 112.000 studenten op een stage of leerbaan actief (meetmoment 3 september 2020). Het gaat daarbij over leerbanen en stages die doorlopen vanuit het vorige schooljaar of die meteen aan het begin van het nieuwe schooljaar gestart zijn. De verwachting is dat dit aantal verder gaat oplopen als het schooljaar verder vordert. Bij veel opleidingen starten bol-studenten niet direct aan het begin van het schooljaar al met een stage.

Conclusie: grote verschillen in tekorten én beschikbare stages en leerbanen

Grote verschillen per opleiding en regio bij tekorten aan stages en leerbanen

Uit de inventarisaties van SBB blijkt dat de coronacrisis ook het mbo hard raakt. De tekorten zijn per sector en regio in beeld. Per 15 september 2020 zoeken nog bijna studenten 19.000 een stage of leerbaan. Wel zijn er grote verschillen tussen sectoren, opleidingen en regio's, zoals blijkt uit de opgehaalde gegevens. De regio Groot Amsterdam kent de grootste tekorten, terwijl in de Achterhoek de tekorten beperkt zijn. Voor de opleiding luchtvaartdienstverlener zijn veel stagetekorten, terwijl voor de opleidingen in de bouw nauwelijks knelpunten zijn. Uit de cijfers blijkt ook dat aan het begin van het schooljaar 2020-2021 ruim 112.000 studenten actief waren in een lopende stage of leerbaan.

Verschillende oorzaken voor tekorten

Het tekort aan stages en leerbanen kent verschillende oorzaken. Als gevolg van corona is er in sectoren zoals luchtvaart en evenementenindustrie veel minder werk en zijn er daardoor ook minder mogelijkheden voor studenten. In de zorg staat door werkdruk en personeelsgebrek de begeleidingscapaciteit onder druk. In met name kleine bedrijven is het soms lastig om stages en leerbanen veilig te organiseren met inachtneming van anderhalve meter afstand.

beroepsonderwijs bedrijfsleven

Ook nog veel stages en leerbanen beschikbaar

Waar de ene regio of opleiding kampt met tekorten, zijn er in andere regio's of voor andere opleidingen voldoende stages en leerbanen beschikbaar. Bij de hoveniers, installatietechniek en supermarkten zijn nog volop stages en leerbanen beschikbaar. Er is nog een potentieel van 170.000 beschikbare plekken.

Verschillen in vraag en aanbod stages en leerbanen

Er is duidelijk sprake van grote verschillen in vraag en aanbod. Er zijn nog 136.000 stageplekken en 35.000 leerbanen beschikbaar, maar niet altijd voor de opleidingen waarvan studenten nog een plek zoeken. Dit vraagt om een nadere analyse van onderwijs, bedrijfsleven en SBB. Waar zitten de nog beschikbare stages en leerbanen en kunnen die worden ingezet voor studenten die nog een plek zoeken? Een student die bijvoorbeeld geen stage kan lopen in de horeca, kan misschien wel een deel van de noodzakelijke ervaring opdoen in de keuken van een ziekenhuis.

Een andere reden voor de verschillen is dat studenten de beschikbare plekken onvoldoende weten te vinden. Soms moet je als student voor een passende plek in bijvoorbeeld de zorg naar een andere stad of regio. Of stagelopen in een andere periode of het weekend. Onderwijsinstellingen kunnen studenten hierin ondersteunen en helpen bij het vinden van een passende stage of leerbaan.

3. Activiteiten SBB voor actieplan

Met diverse acties zet SBB zich in om voor iedere student én voor werkenden en werkzoekenden een stage of leerbaan te vinden. Hieronder treft u een overzicht van de uitgevoerde activiteiten.

Tekorten in beeld brengen

Bij de uitvoering van het actieplan gaven we prioriteit aan het in beeld brengen van vraag en aanbod van stages en leerbanen. Hierdoor ontstond voor het eerst een landelijk beeld over de tekorten. Met een uitsplitsing naar sector, regio en beroepsopleiding. Samen met mbo-instellingen en sectoren zijn de tekorten geanalyseerd. Dit inzicht in de achterliggende knelpunten maakt het mogelijk om in de sectorale en regionale samenwerking gerichte acties te ondernemen.

De tekorten zijn door adviseurs praktijkleren geïnventariseerd in contacten met bpv-coördinatoren en opleidingsdirecteuren van onderwijsinstellingen. De afgelopen maanden ontving SBB voor 84% van de mbo-opleidingen cijfers over stages en leerbanen. Daarnaast ontvangt SBB meldingen van tekorten via het meldpunt Stagetekorten. Hier melden studenten, ouders, scholen en soms andere betrokkenen zoals gemeenten tekorten aan stages en leerbanen. Tot slot hebben we beschikbare data over nieuw gestarte stages en leerbanen op basis van afgesloten stageovereenkomsten benut om de ontwikkelingen in kaart te brengen.

Stages en leerbanen werven en beschikbaar stellen

Door de coronamaatregelen verloren sommige studenten hun plek bij het leerbedrijf. Bovendien was niet duidelijk of vacante stages en leerbanen nog steeds beschikbaar waren. SBB is direct gestart met het benaderen van de actief opleidende leerbedrijven om de actualiteit van stages en leerbanen te checken. Daarnaast is gestart met werving van nieuwe plekken.

Als het door de coronamaatregelen niet mogelijk was om een leerbedrijf fysiek te bezoeken, is het mogelijk gemaakt om de erkenning op afstand te beoordelen via online contact en informatie-uitwisseling. Bij de werving is ook aandacht besteed aan stages en leerbanen voor kwetsbare groepen, zoals de entreestudenten, leerlingen uit het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs die een maatwerktraject met een praktijkverklaring volgen en vmbo-leerlingen met een leerwerktraject. Zij maken allen gebruik van stages en leerbanen bij erkende leerbedrijven.

beroepsonderwijs bedrijfsleven

Sinds de start van het actieplan zijn 80.000 erkende leerbedrijven persoonlijk bereikt, met de vraag om in te loggen op MijnSBB en daar hun stages en leerbanen te actualiseren. Om te beginnen gebeurde dat door inzet van de adviseurs praktijkleren, die in enkele weken tijd met elkaar 12.500 belacties uitvoerden. Ze benaderden eerst de grote accounts, bedrijven die actief opleiden voor doelgroepen en natuurlijk bedrijven die opleiden voor kwalificaties waarvoor een stagetekort is.

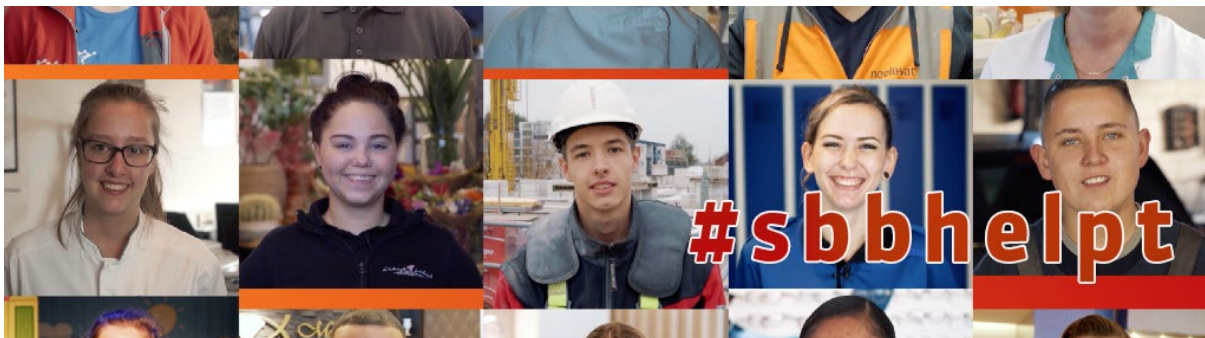
Het gesprek met het leerbedrijf ging over de mogelijkheden voor stages, leerbanen, jongeren met een beperking, zij-instromers en internationaal georiënteerde stages. Vervolgens nam een callcenter het stokje van de grote belactie over. Dankzij de krachtsinspanning kwamen in totaal 170.000 nieuwe en geactualiseerde stages en leerbanen beschikbaar voor het nieuwe schooljaar via Stagemarkt.nl en Leerbanenmarkt.nl.

Het aantal nieuwe bedrijven dat een erkenning als leerbedrijf aanvraagt neemt toe tot ruim 700 per week in de eerste weken van september 2020. In de eerste drie weken van september hebben bijna 3.000 bestaande leerbedrijven hun erkenning uitgebreid om ook voor andere mbo-opleidingen een stage of leerbaan te kunnen bieden. Ondanks de crisis is er dus nog steeds bereidheid bij leerbedrijven om mbo-studenten op te leiden.

Scholen kunnen ook leerbedrijven voordragen voor een erkenning. Uit de contacten met de leerbedrijven blijkt bovendien dat bijna 60% van de leerbedrijven met beschikbare plekken zegt open te staan voor zij-instromers. Dit biedt kansen voor de om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden via praktijkleren in het mbo.

Start campagne SBB Helpt

Op 14 mei ging de campagne SBB Helpt van start. Met advertenties in landelijke dagbladen, in reclameblokken op televisie, via radiospots en sociale media (Twitter, Facebook, Instagram en LinkedIn) hebben we leerbedrijven opgeroepen stages en leerbanen beschikbaar te stellen voor studenten die (weer) aan de slag willen met praktijkleren in het mbo.

In de tweede ronde van de campagne lag de focus op regionale en sectorale werving. Zo werden bijna 25 advertenties opgemaakt voor landelijke dagbladen, nauwkeurig afgestemd op de tekorten in de regio van de lezers. Door de advertenties een QR-code mee te geven, kon een deel van het resultaat worden gemeten.

Aanpak tekorten in samenwerking met onderwijsinstellingen en leerbedrijven

Voor de 19.000 tekorten aan stages en leerbanen in schooljaar 2019-2020 heeft SBB samen met de mbo-instellingen en de (regionale) leerbedrijven een oplossing gevonden. Bijvoorbeeld door een vervangende stage of leerbaan te vinden bij andere leerbedrijven in de regio die nog wel plaatsen beschikbaar hadden.

beroepsonderwijs bedrijfsleven

Wanneer een stage of leerbaan afgebroken was door de coronamaatregelen, konden studenten in overleg met de onderwijsinstelling leerdoelen soms ook behalen via praktijkgericht onderwijs. Voor studenten in een meerjarige opleiding konden stages worden doorgeschoven naar het volgende schooljaar.

Extra aandacht was er vanuit de onderwijsinstellingen voor de ondersteuning van studenten in het examenjaar, zodat zij een diploma konden behalen zonder studievertraging op te lopen. De opeenvolgende servicedocumenten COVID-19 voor het mbo gaven duidelijk aan welke ruimte de mbo-scholen hadden om aan deze opdracht invulling te geven en welke ondersteuning SBB kon bieden bij het zoeken en vinden van stages en leerbanen.

Dankzij de inspanningen van onderwijsinstellingen, leerbedrijven en SBB-adviseurs konden veel studenten hun opleiding vervolgen. Zo voltooide mbo-student Rick zijn stage bij ContourdeTwern door een openluchtvoorstelling van The Lion King te organiseren. Doordat hij zijn diploma kon behalen, studeert Rick nu verder op het hbo. Of denk aan mbo-student Wendy die voor haar opleiding tot management assistent stage liep bij Virtual Business Collective. Doordat ze haar stage vanuit huis kon voortzetten, wist ook zij haar opleiding succesvol af te ronden.

In juni 2020 startte SBB met het inventariseren van het tekort aan stages en leerbanen voor het nieuwe schooljaar 2020-2021. Per 15 september bedraagt het tekort bijna 19.000 stages en leerbanen. Dat was eind augustus nog bijna 21.000 tekorten. Dankzij acties van onderwijsinstellingen, leerbedrijven, regionale partijen en SBB zijn 5.000 tekorten opgelost en 3.000 nieuwe tekorten in beeld gekomen. Voor openstaande tekorten analyseert SBB met de onderwijsinstellingen en sectoren het probleem en ondernemen we samen met hen acties voor het oplossen van de tekorten.

Lanceren Leerbanenmarkt.nl

Als onderdeel van het actieplan lanceerde SBB de website Leerbanenmarkt.nl. Op de nieuwe website zijn alle beschikbare leerbanen te vinden voor bbl-studenten. Werkenden en werkzoekenden die een bbl-opleiding willen gaan volgen, vinden op Leerbanenmarkt.nl een leerbaan en een mbo-opleiding. Daarnaast bevat de website tips over leren en werken, financiën en kansrijke leerbanen.

beroepsonderwijs bedrijfsleven

SBB ontwikkelde de website in opdracht van de ministeries van OCW en SZW. Stagemarkt.nl, met name bedoeld voor jongeren, blijft bestaan. Met Leerbanenmarkt.nl hebben bedrijven nu een extra kans om hun vacatures onder de aandacht te brengen. Als een leerbedrijf via MijnSBB een leerbaan beschikbaar stelt, verschijnt de vacature in minder dan 10 minuten op zowel Stagemarkt.nl als Leerbanenmarkt.nl.

Update van arbeidsmarktinformatie

Naast het concrete aantal tekorten per regio en beroepsopleiding heeft SBB de situatie op de arbeidsmarkt in verschillende sectoren in beeld gebracht. In zogenoemde branchebeelden is de situatie per sector en marktsegment geschetst, evenals de impact op de vraag en het aanbod aan stages en leerbanen. De branchebeelden zijn beschikbaar gesteld aan vertegenwoordigers van beroepsonderwijs en bedrijfsleven in de sectorkamers en marktsegmenten van SBB.

Uit de branchebeelden blijkt dat er een grote diversiteit is, zowel wat betreft de impact van de coronacrisis als de manier waarop daarmee wordt omgegaan. Ook zijn oplossingen in beeld om met de nieuwe situatie om te gaan. Daar liggen waardevolle kansen voor SBB, vanuit onze verbindende rol. Een rol die we ook in dit verband graag structureel blijven vervullen.

Daarnaast is een start gemaakt met het updaten van de arbeidsmarktinformatie, rekening houdend met de impact van corona. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de juni- en augustusraming van het CPB. Doel is om prognoses te maken voor de nieuwe perspectieven van Kans op werk (voor de periode 2023-2025).

Hoewel de economie in 2020 en 2021 flink krimpt, is er ook zicht op economisch herstel in de jaren daarna. Dat betekent dat er naar verwachting een nieuw economisch evenwicht zal ontstaan in de periode waarop de nieuwe resultaten van Kans op werk betrekking hebben (2023-2025). Daarnaast heeft SBB per

beroepsonderwijs bedrijfsleven

sectorkamer een beschrijving gemaakt van de actuele ontwikkelingen voor beroepen in het verlengde van de kwalificaties. Dit wordt meegenomen in de prognoses van Kans op werk. Verder wordt deze informatie gebruikt om met beroepsonderwijs en bedrijfsleven in de sectorkamers van SBB kansrijke sectoren te benoemen voor om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden.

Kans op werk toont de toekomstige kansen voor mbo-studenten. Het gaat om de kans dat een gediplomeerde schoolverlater werk vindt in het verlengde en op het niveau van zijn opleiding, waarbij we gebruikmaken van data van het CPB, CBS en UWV. De berekening gaat uit van een student – een jongere, dan wel een werkende of werkzoekende – die nu met de opleiding begint en die in de normale studieduur afrondt. De kansen, die zijn vastgesteld per opleiding en per regio, worden per opleiding getoond op KiesMBO.nl.

Informereren van leerbedrijven over financiële ondersteuning

Het kabinet wil leerbedrijven die bbl-studenten een leerbaan bieden extra ondersteunen. Tot en met 30 juni 2020 konden bedrijven bijvoorbeeld een voorschot aanvragen op de subsidie Praktijkleren. De minister van OCW besloot tevens de subsidieregeling in zowel 2020-2021 als 2021-2022 een extra impuls te geven van 10,6 miljoen euro voor sectoren die hard geraakt werden door de crisis. De verhoging hing samen met de motie Heerma, die dit voorjaar door de Tweede Kamer werd aangenomen bij de behandeling van de Wet arbeidsmarkt in balans. SBB informeerde leerbedrijven over deze extra financiële ondersteuning.

Daarnaast zijn via sectorale opleidingsfondsen, brancheorganisaties en provincies extra financiële middelen beschikbaar gekomen in bepaalde sectoren om leerbedrijven te stimuleren stages en leerbanen te behouden en nieuwe plekken beschikbaar te stellen. Deze stimulans heeft bijgedragen aan het behouden van stages en leerbanen. Ook het overzicht van financiële mogelijkheden houdt SBB bij op de speciale actiepagina's [sbbhelpt.nl](https://www.sbbhelpt.nl).

4. Inzet mbo-infrastructuur voor om- en bijscholing

Naast de reguliere mbo-studenten richt het actieplan zich op om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden. Het kabinet wil praktijkleren in het mbo inzetten vanuit het derde steun- en herstelpakket. De mbo-infrastructuur met (delen van) 400 mbo-opleidingen, stages en leerbanen bij erkende leerbedrijven en opleidende mbo-instellingen biedt daarvoor alle kansen.

Directe en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt vergroten

Om- en bijscholing met breed praktijkleren van deze doelgroepen zijn goede instrumenten om de directe en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt te vergroten. De minister van OCW heeft beroepsonderwijs en bedrijfsleven daarom gevraagd het beschikbare aanbod van ruim 200 mbo-certificaten goed te benutten en daar waar nodig nieuwe mbo-certificaten te ontwikkelen.

Bij praktijkleren in het mbo wordt werken gecombineerd met (een deel van) een mbo-opleiding met als (beoogd) resultaat een volledig mbo-diploma, een mbo-certificaat (voor vastgesteld arbeidsmarktrelevant onderdeel van kwalificatie of keuzedeel) of een praktijkverklaring (maatwerkopleiding). Met name de laatste twee kortdurende opleidingen (3 tot 6 maanden in tegenstelling tot 2 tot 3 jaar in geval van een volledige opleiding) zijn onder de huidige omstandigheden zeer relevant voor het inzetbaar maken en houden van mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie.

Praktijkleren echt op de kaart zetten

Dit sluit aan bij SBB's positionpaper 'De kracht van praktijkleren in het mbo', bedoeld om praktijkleren echt op de kaart te zetten. Want leren stopt niet na het behalen van een diploma. In de positionpaper doen we een reeks concrete, samenhangende voorstellen om onze producten en diensten óók in te zetten voor een leven lang ontwikkelen van volwassenen. Begin 2020 namen ministers Ingrid van Engelshoven van OCW en Wouter Koolmees van SZW de eerste exemplaren in ontvangst.

De positionpaper telt tien voorstellen. Een belangrijk voorstel is het verruimen van de mogelijkheden van werkend leren (bbl) voor werkenden en werkzoekenden. Ook mbo-certificaten en praktijkverklaringen bieden nog heel veel extra kansen. Bovendien kunnen de adviseurs van SBB heel goed worden ingezet als bruggenbouwer in de regio, om te zorgen dat vraag en aanbod elkaar vinden.

Tot structurele samenwerking komen

De incidentele financiële middelen helpen gedurende de crisis. Maar in een volgend regeerakkoord moeten de middelen structureel worden geborgd. Het is ook een gezamenlijke ambitie van de ministers van OCW en SZW, VNG, Divosa, UWV, Cedris, MBO Raad, NRTO, SBB en sociale partners om in 2022 te komen tot een structurele samenwerking in de regio tussen mbo-instellingen, gemeenten, UWV, werkgevers en SBB.

Bedrijfsleven, onderwijs en partners uit het sociaal domein kunnen snel schakelen, door gebruik te maken van het bestaande aanbod van mbo-opleidingen, mbo-certificaten en maatwerkpraktijkleren met een praktijkverklaring. Via de nieuwe portal Kwalificatiestructuur van SBB zijn alle beschikbare mbo-certificaten te vinden. De middelen uit het actieplan worden mede ingezet om via het certificatenloket de bekendheid van mbo-certificaten te vergroten en het gemakkelijker te maken om, indien nodig, nieuwe mbo-certificaten aan te vragen en te ontwikkelen. Het kabinet geeft met het derde steun- en herstelpakket een extra stimulans aan om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden via het mbo.

Extra loopvermogen creëren

Soms voorziet het huidige aanbod nog niet in de behoefte om werkenden en werkzoekenden om- en bij te scholen. Indien nodig kan voor innovatieve en arbeidsmarktrelevante onderdelen van een kwalificatie of voor keuzedelen een nieuw mbo-certificaat worden ontwikkeld. Het actieplan voorziet in extra capaciteit om de ontwikkeling van maximaal 35 nieuwe mbo-certificaten te ondersteunen. De leerervaringen die in de pilot mbo-certificaten zijn opgedaan zullen hierbij worden betrokken.

Belangrijk is dat ook leerbedrijven hiervoor leerplaatsen in de praktijk van het beroep aanbieden en dat onderwijsinstellingen de opleiding willen verzorgen. In de marktsegmenten en sectorkamers van SBB van augustus en september 2020 wordt vertegenwoordigers van onderwijs en bedrijfsleven gevraagd kansrijke sectoren aan te wijzen voor het benutten van bestaande of nieuw te ontwikkelen mbo-certificaten voor werkenden en werkzoekenden en maatwerkpraktijkleren in mbo met als resultaat de praktijkverklaring.

Om te beschikken over voldoende menskracht wijzigt of verandert een aantal taken van SBB-medewerkers. Bovendien vergroten we het loopvermogen met bijna veertig nieuwe collega's, die voornamelijk aan de slag gaan in het sociale domein. Met als doel om leermogelijkheden bij leerbedrijven in beeld te brengen, de leerbedrijven te ondersteunen en bij te dragen aan de uitvoering van regionale afspraken voor opleidingsroutes via breed praktijkleren naar werk.

De werving van extra collega's is gestart om in het najaar de nieuwe collega's inzetbaar te hebben. Dankzij de extra financiële middelen van het kabinet kunnen we zo onze ondersteuning richting onder meer het UWV en gemeenten versterken, voor wat betreft onze wettelijke taken. Zoals het vinden van passende leerbanen voor werkenden en werkzoekenden die met praktijkleren in het mbo willen om- en bijscholen. Of het ondersteunen van leerbedrijven bij het begeleiden van deze nieuwe doelgroep. Op die manier dragen wij nog beter bij aan de toekomst van jong en oud én voorkomen we schooluitval en werkloosheid.

5. Routekaart 2020-2021

De afgelopen maanden schoot SBB met het actieplan uit de startblokken. Met werving van stages en leerbanen bij nieuwe en bestaande leerbedrijven en door positieve landelijke en regionale campagnes op radio, tv, in de krant en online. Met resultaat, want in de eerste drie weken van september werden gemiddeld 2.500 nieuwe stages en leerbanen per week aangeboden via Stagemarkt.nl en Leerbanenmarkt.nl. Maar de race is nog niet gelopen. De komende periode zetten we de acties onverminderd voort en introduceren we ook weer nieuwe acties.

Volgen tekorten stages en leerbanen nieuwe schooljaar

In het najaar van 2020 volgt SBB aandachtig de ontwikkeling in tekorten aan stages en leerbanen. Onze adviseurs praktijkleren blijven op reguliere basis in contact met de onderwijsinstellingen over de situatie per beroepsopleiding in de regio. Met de onderwijsinstellingen en bedrijfsleven analyseert SBB de tekorten. Op basis van de gesignaleerde knelpunten worden gezamenlijke acties uitgevoerd om de tekorten op te lossen. Door omstandigheden kunnen stages en leerbanen bij leerbedrijven verdwijnen waardoor tekorten oplopen. Wanneer Nederland wordt getroffen door een tweede golf van het coronavirus zullen tekorten oplopen. Het blijft nodig de ontwikkeling van de tekorten nauwgezet te volgen.

Regionale aanpak tekorten met scholen, bedrijfsleven en lokale overheden

Met het actieplan brengt SBB feiten en cijfers in beeld. Wij weten wat de verwachte tekorten zijn, en dat dit per regio en opleiding erg kan verschillen. We weten ook waar leerbedrijven nog stages en leerbanen bieden. Via Stagemarkt.nl en Leerbanenmarkt.nl zijn de 170.000 geactualiseerde plekken ook per regio en opleiding te vinden voor studenten en werkenden en werkzoekenden.

Samen met de onderwijsinstellingen gaan wij in gesprek over de tekorten en het aanbod aan stages en leerbanen. Het oplossen van tekorten heeft daarbij prioriteit. Dit doen we in de vorm van een regionaal actieplan per onderwijsinstelling. Waar is aanvullende actie nodig om plekken te werven? Waar zijn de plekken er wel, maar weten studenten ze niet goed te vinden? Kunnen leerbedrijven ook mogelijkheden bieden voor een stage op delen van de kwalificatie? En welke innovatieve oplossingen zijn er als vraag en aanbod niet goed op elkaar aansluiten? In dagelijkse contacten met de onderwijsinstellingen richten wij ons op de volgende oplossingen bij de aanpak van tekorten:

- 1. Maximaal benutten van beschikbare stages en leerbanen in de regio.** Bijvoorbeeld door spreiding van stageperioden over het schooljaar (ook afstemming tussen scholen hierover), lintstages in plaats van blokstages, twee studenten die één stageplek delen of het benutten van stagemogelijkheden in weekenden, avonden en vakanties. Door bij tekorten actief het eigen netwerk in de regio in te zetten slagen veel onderwijsinstellingen er in extra stages en leerbanen op te halen. Ook stages buiten de eigen gemeente of regio behoren tot de mogelijkheden.

Een andere optie is dat studenten die alle leerdoelen in de praktijk al behaald hebben hun bpv eerder afronden, ook als de bpv uren nog niet allemaal gevolgd zijn. De onderwijsinstelling kan hierin gebruik maken van de geboden ruimte vanuit het servicedocument mbo-aanpak coronavirus COVID-19 (versie 4.0) en de stageplek komt weer beschikbaar voor een andere student. Daarnaast kunnen studenten beschikbare stages en leerbanen zelf niet altijd vinden. Goede ondersteuning in het zoekproces kan helpen. Dat kan ook al heel praktisch door bijvoorbeeld een gezamenlijk spreekuur te organiseren voor studenten door de adviseur praktijkleren van SBB met de bpv-coördinator van de onderwijsinstelling.

- 2. Gerichte werving van nieuwe stages en leerbanen** in samenwerking met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio. Om tekorten beter te kunnen bestrijden worden wervingsacties meer gericht ingezet per regio en beroepsopleiding met tekorten. Via onze adviseurs praktijkleren, belacties, mailingen en via contacten in de regio wordt actief geworven. Daarbij zoeken adviseurs praktijkleren ook intersectoraal naar stages en leerbanen in aanverwante sectoren. Zoals voor de student die zijn stage verloor bij een logistiek leerbedrijf. Bij de goederenafhandeling van een groot ziekenhuis werd een vervangende stage gevonden, zodat de student zijn beroepsopleiding logistiek medewerker kon vervolgen. In de regio wist een onderwijsinstelling via bedrijven die aangesloten zijn bij regionaal samenwerkingsproject tussen onderwijs, bedrijfsleven en de gemeente vanuit het Regionaal Investeringsfonds (RIF), extra stages te werven voor studenten die nog een stageplaats zochten.
- 3. Werven van stages voor delen van de opleiding** of stages met een passende context in aanverwante sectoren. Bijvoorbeeld door het erkennen van leerbedrijven die slechts een deel van de leerdoelen van een opleiding in de praktijk bieden. De student kan dan met meerdere deelstages bij verschillende leerbedrijven alsnog de leerdoelen in de praktijk behalen. Ook bieden meerdere leerbedrijven soms samen een stage aan, terwijl zij op zichzelf onvoldoende werkzaamheden hebben voor een student.
- 4. Innovatieve oplossingen om tekorten op te lossen.** In samenwerking met onderwijsinstellingen, leerbedrijven en SBB ontstaan creatieve oplossingen. Door de conjunctuur, coronaregels of beperkte begeleidingscapaciteit lukt het niet altijd om voldoende stages te vinden. Door goede afspraken te maken over bijvoorbeeld gedeeltelijke begeleiding op afstand kunnen knelpunten rond beschikbare begeleidingscapaciteit worden opgelost. In goed overleg worden innovatieve oplossingen gevonden om studenten toch de cruciale praktijkervaring op te laten doen in een relevante context. De inzet van tijdelijke crisismaatregelen wordt verkend. Onderwijsinstellingen en studenten benutten ook de mogelijkheden van het starten van een opleiding in de bol-variant om later te switchen naar de bbl-variant.
- 5. Inzet van praktijkgericht onderwijs** als alternatief voor het behalen van de leerdoelen in de beroepspraktijkvorming wanneer er ondanks alle inspanningen van betrokken partijen onvoldoende stages en leerbanen blijken te zijn. Het servicedocument 4.0 biedt de onderwijsinstellingen ook meer ruimte om op deze wijze alsnog de leerdoelen van de student te behalen. Bijvoorbeeld door een praktijkcasus vanuit het bedrijfsleven samen met groepen studenten op te pakken in een schoolopdracht. De meerwaarde van een goede praktijkervaring via een stage of leerbaan wordt door alle partijen onderschreven. Toch kan het nodig zijn voor specifieke beroepsopleidingen in bepaalde regio's gebruik te moeten maken van deze oplossing.

~~Scheeluitval~~

In beeld brengen innovatieve oplossingen scholen, leerbedrijven en SBB

De inzet van innovatieve oplossingen biedt een oplossing voor de sectoren waar, ondanks een redelijk tot goed perspectief op de arbeidsmarkt op langere termijn, nu door de coronacrisis onvoldoende stages en leerbanen te vinden zijn. We gaan in beeld brengen welke initiatieven regionaal, sectoraal en landelijk zijn opgestart. En hoe effectief deze oplossingen zijn om tekorten op te lossen en studenten een waardevolle praktijkervaring te laten opdoen.

Goede voorbeelden worden actief gedeeld met beroepsonderwijs en bedrijfsleven om van te leren en aan te moedigen om de succesfactoren te vertalen naar de eigen uitdagingen. Deze kennisdeling maakt het mogelijk snel oplossingen voor knelpunten te vinden en niet het wiel opnieuw te hoeven uitvinden. In een volgende voortgangsrapportage schetsen we hiervan een beeld, net als van eventuele crisismaatregelen.

Aanbevelingen voor (beleidsmatige) aanpak tekorten voor korte en lange termijn

In de regio worden concrete tekorten opgepakt in de samenwerking met onderwijsinstellingen, leerbedrijven en regionale partners. SBB verzamelt op landelijk niveau de cijfers over tekorten, analyseert de oorzaken en bekijkt welke aanpak effectief is om tekorten op de korte termijn op te lossen. Onderwijs en bedrijfsleven in SBB-verband doen aanbevelingen aan beleidsmakers en stakeholders hoe de achterliggende oorzaken van tekorten succesvol meer structureel kunnen worden aangepakt. Voor de langere termijn analyseert en duidt SBB ontwikkelingen op de arbeidsmarkt met aandacht voor tijdelijk en structurele gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt en mbo-beroepen. Daarnaast brengt SBB kansrijke sectoren in beeld om via breed praktijkleren in het mbo een diploma, mbo-certificaat of praktijkverklaring te behalen. Belangrijke vraag daarbij is hoe we deze mogelijkheden beter kunnen benutten voor werkenden en werkzoekenden. En wat daar voor nodig is. In de volgende voortgangsrapportage begin 2021 komt dit uitgebreider aan bod.

Meer gerichte werving en campagne voor extra stages en leerbanen

We blijven doorgaan met wervingscampagnes voor nieuwe stages en leerbanen. Eind augustus en begin september zijn erkende leerbedrijven met advertenties in landelijke en regionale dag- en weekbladen, radiospots en socialmediacampagnes opgeroepen om nieuwe stages en leerbanen beschikbaar te stellen, zodat zo veel mogelijk (aankomende) mbo-studenten een leerplek in de eigen regio kunnen vinden voor het nieuwe schooljaar.

In de komende periode worden campagnes gericht ingezet voor beroepsopleidingen waar nog tekorten openstaan. Op basis van de regionale of sectorale behoefte en de gezamenlijke aanpak met onderwijsinstellingen en leerbedrijven wordt voor specifieke beroepsopleidingen of regio's gezocht naar nieuwe stages en leerbanen. Daarnaast zoeken wij aansluiting bij bestaande wervingsinitiatieven vanuit brancheorganisaties en lokale samenwerkingsverbanden. Door samen op te trekken wordt de effectiviteit van de gerichte werving versterkt.

Actuele arbeidsmarktinformatie

De beschikbare arbeidsmarktinformatie actualiseren we op basis van nieuwe inzichten over de impact van de coronacrisis op het bedrijfsleven en de beschikbaarheid van stages en leerbanen. De informatie delen we bovendien op bijvoorbeeld Kans op werk, zodat jong en oud een weloverwogen keuze kan maken voor een opleiding, dan wel om- of bijscholing.

Tot slot: samen in actie tegen tekorten

In iedere sector, in elke regio is voor elke leerling, student, aankomende student, werkende of werkzoekende een passende stage of leerbaan beschikbaar. Een stevige ambitie, nu de coronacrisis de economie en de arbeidsmarkt ongekend hard raakt.

SBB maakt zich er graag sterk voor om die ambitie te realiseren. Door de goede samenwerking tussen beroepsonderwijs, bedrijfsleven en regionale partners zijn we in staat om tekorten te bestrijden, nieuwe oplossingen te bedenken en mogelijkheden om leren en werken in de praktijk maximaal te benutten. Op landelijk, sectoraal en regionaal niveau.

Door met elkaar te realiseren dat iedereen in onze belangrijke doelgroep succesvol zijn of haar opleiding kan doorlopen en afronden, dragen we eraan bij dat jong en oud een mooie toekomst opbouwt én dat bedrijven de goedopgeleide vakmensen vinden die ze nodig hebben.